

Leger gir mest til dem som trenger det minst

Steinar Krokstad, Karen Walseth Hara

Sosialmedisin, velferd og trygd

Oslo: Gyldendal, 2022

262 s.

ISBN 9788205554627

Michael 2023; 20: 384–5.

I en hektisk hverdag med hvit frakk er det lett å tro at det er helsevesenets innsats som betyr mest for sykdom og livsløp. Dersom du lider av en slik vrangforestilling, så er *Sosialmedisin, velferd og trygd* en bok for deg.

Boka har tre deler, som det også følger av tittelen. Først den mest omfattende delen, som omhandler sosialmedisin som fag, teoretisk og praktisk, dernest om velferdsstaten, med spesiell vekt på den nordiske velferdsmodellen, og til slutt om trygdemedisin, under den tankevekkende tittelen: «Når alle er forsikret, trenger ingen forsikring.»

I delen om sosialmedisin er budskapet tydelig: Sosiale forskjeller gir store utslag i helse og levealder; de rikeste mennene (forskjellen er størst for menn) lever 14 år lengre enn de fattigste, selv i vårt land. Traumer og sosiale vansker i oppveksten gir sykdom hos den voksne. En sterk velferdsstat gir økt yrkesdeltagelse. Leger og helsevesen har en iboende tendens til å gi mest til dem som trenger det minst. Dette er eksempler på det teoretiske fundament, et fundament som får konsekvenser for helsearbeideren: Bevissthet rundt den enkeltes sosiale kår, og rundt egen tendens til å skjevfordele oppmerksomhet og tiltak. Her oppleves boken praksisnær.

Det merkes også at man leser en ny lærebok når smarttelefoner og sosiale mediers betydning for psykisk helse vies oppmerksomhet. Et eget kapittel om politikk omfatter temaer som økonomi, flyktninger og klima. Et nøkternt språk og referanser til solid forskning gjør at kapitlet ikke oppleves som en politisk meningsytring.

Sosialmedisinens viktigste virkemidler er på samfunnsnivå. Det er derfor en styrke at boka inneholder egne deler om velferdsstaten og om trygdemedisin. Velferdsstaten gir grunnleggende goder med betydning for helse, knyttet til utdanning, helsetjenester og økonomi.

Det viktigste sosialmedisinske tiltaket av dem alle er vårt trygdesystem, som med sitt eksplisitte omfordelende formål gir trygghet for den enkelte og økonomisk utjevning. En egen del om trygdemedisin hører derfor naturlig inn i en slik lærebok. Som en praktisk innføring i faget trygdemedisin fremstår trygdedelen i *Sosialmedisin, velferd og trygd* som relevant og oversiktlig, men noe knapp. Gjennom felles undervisning med en av forfatterne, Karen Walseth Hara, er jeg kjent med at hun sammen med andre jobber med en oppdatert versjon av John Gunnar Mælands *Veileder i trygdemedisin*. Delen om trygd må leses med dette *in mente*.

Mange år med undervisning av leger i spesialisering har gitt meg en mistanke om at vi helsearbeidere ikke er oss tilstrekkelig bevisst sosiale og samfunnsmessige forholds store betydning for helse. Lesing av denne nye læreboka gir kunnskap og holdninger som får betydning i klinisk hverdag.

Njål Flem Mæland
nflem@online.no

Njål Flem Mæland er fastlege ved Hallset legesenter i Trondheim, universitetslektor ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, rådgivende lege i NAV og redaktør i Utposten.